

A CENTURY SINCE THE BIRTH OF FOLKLORIST AND PROSE WRITER OVIDIU BÎRLEA

Tarko Iulia Mirela

PhD. Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract: This article is meant to mark one hundred years since the birth of one of the most complex personalities of the Apuseni and, definitely, one of the greatest folklorists who lived in the second half of the 20th century. Ovidiu Bîrlea is an outstanding figure of the Romanian culture, evenly balanced between his vocation as scientist, folklore researcher - passionate, rigorous and hardworking when dealing with folk literature - and his vocation as prose writer, with an exquisite talent for storytelling and portraying emblematic characters, depicted in charming Romanian vernacular, by means of which the author presents the communities and the landscape of the beloved Apuseni Mountains, thus managing to reach the balance and perfectly combining these qualities into an original unit.

Using a famous collocation belonging to Constantin Noica, Ilie Moise calls Ovidiu Bîrlea 'the complete man of Romanian folklore studies', noting that 'the image of this eminent researcher of oral culture and thorough observer of our rural world is still made up of snippets of recollection'¹, and his niece/granddaughter, Doina Blaga, states that 'his difficult temper kept him away from other contemporary writers but without the latter contesting the value of his work', insisting that it is our duty to acknowledge his place in the Pantheon of the Romanian culture, due to his outstanding work.²

Keywords: folklore studies, ethnology, folk literature, Ovidiu Bîrlea, Apuseni

După cum Ovidiu Bîrlea mărturisește în prefața volumului *Efigii*, în care trasează veritabile portrete spirituale, pline de observații dense ale unor personalități care i-au marcat existența: „Încercarea de a contura personalitatea cuiva e o acțiune cu atât mai temerară cu cât dimensiunile spirituale sunt mai mari. Prilejul confirmă din nou că sufletul omenesc e cea mai mare enigmă de îndată ce depășește un anumit șablon.”³ Acum devine datoria noastră, de a ne asuma demersul conturării personalității folcloristului, prozatorului, profesorului și omului, Ovidiu Bîrlea.

Acest articol intenționează să marcheze aniversarea a 100 de ani de la nașterea uneia dintre cele mai complexe personalități ale Apusenilor și, cu siguranță, a unuia dintre cei mai mari folcloriști din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Ovidiu Bîrlea este o figură marcantă a culturii române, care pendulează între vocația sa de om de știință, folclorist, cercetător, care se apleacă cu pasiune, rigoare și putere de muncă asupra literaturii populare și vocația sa de prozator cu darul evocării, al portretizării unor personaje emblematice conturate într-un fermecător grai popular local, prin intermediul căruia prezintă mediile umane și peisajul îndrăgiților Munți Apuseni, autorul reușind să găsească un echilibru, îmbinând armonios aceste calități într-o unitate originală.

Văzând lumina zilei la 13 august 1917, în satul Bîrlești, comuna Mogoș, județul Alba, fiu al lui Ioan Urs Bîrlea, agricultor și al Mariei (născută Costinaș) din Bucium, lui Ovidiu Bîrlea i-a fost sortit să devină unul dintre erudiții reprezentanți ai satului transilvănean și una dintre figurile emblematice ale folcloristicii românești. Familia în care s-a născut folcloristul era considerată în Bîrlești o familie de oameni înstăriți. Pentru că la acea vreme nu exista școală în sat, iar casa

¹ Ilie Moise, *Omul total al folcloristicii românești*, în *Discobolul*, Revistă lunară de cultură, serie nouă, Anul XI, nr. 121-122-123 (126-127-128), ian.- feb.- mart., 2008, p. 195.

² *ibidem*, p. 251.

³ Ovidiu Bîrlea, *Efigii*, Editura Cartea Românească, București, 1987, p. 5, volum în care autorul realizează portretele lui Nicolae Iorga, Dimitrie Caracostea, Constantin Brăiloiu, Ion Chinezu, Lucian Blaga, Petru Caraman, Ion Mușlea, Ion Breazu, Anton Golopenția și Ilarion Cocișiu.

familiei Bîrlea era o casă mare, într-o cameră mai spațioasă au învățat carte elevii școlii primare din localitate.

În copilărie, la fel ca toți copiii din sat, Ovidiu a fost trimis pe câmp cu animalele la păscut. Dar niciodată nu se ducea fără să aibă în trăistuță vreo carte. Având grijă de animale a citit cu aviditate tot ce i-a căzut în mână. Fiu de țărani luminați, a înțeles de timpuriu că succesul vine numai după muncă îndelungată și dârză, făcută metodic. Urmează, astfel, școala primară la Miclești și Bârlești, clasele gimnaziale la Baia de Arieș, Liceul Militar, la Târgu Mureș, deoarece părinții doreau să-l facă ofițer, dar studiile universitare le continuă la Facultatea de Litere și Filozofie din București. După absolvirea facultății (1942), viața i-a rezervat alte încercări inedite care l-au marcat fundamental: un an de armată, doi ani jumătate de mobilizare și patru ani (fără două luni) de prizonierat în Rusia, ani de zile în care scriitorul regretă că nu a putut pune mâna pe o carte.⁴ Povestea apropiatilor secvențe din prizonieratul rusesc și intenționa chiar să le includă într-un volum de memorii, proiect care din nefericire, a rămas nerealizat. Considera că și imperiul sovietic va avea soarta tuturor imperiilor, fapt dovedit istoric, s-au epuizat politic și economic și, în final, s-au prăbușit. Și ca o certitudine a convingerilor sale, Ovidiu Bîrlea a avut șansa să vadă ceea ce profetise, adică prăbușirea comunismului în Europa de est, deși nu a apucat să trăiască democrația românească.

Din 1949 lucrează în calitate de cercetător la Institutul de Folclor, apoi șef de lucrări, conferențiar, șeful Sectorului literar la Institutul de Folclor din București între 1963-1969, se va retrage însă de la institut, douăzeci de ani mai târziu. În această perioadă îl va cunoaște prof. dr. Ion Cuceu, care susține într-un articol din numărul omagial al revistei „*Discobolul*” din Alba Iulia (2008) că: „dintre toți cercetătorii pe care i-a cunoscut acum patruzeci de ani în institutul bucureștean, figura sa aspră de stăpân peste toate l-a impresionat și l-a atras irezistibil”⁵, subliniind totodată valoarea lucrărilor sale, „toate pietre de temelie în felul lor și verigi importante în evoluția științelor etnologice din România”.⁶

Activitatea la Institutul de Folclor al Academiei Române i-a oferit lui Ovidiu Bîrlea condiții optime pentru formarea și desăvârșirea sa ca folclorist, acum își completează cunoștințele, de teren, mai ales, în domeniul folclorului literar, pătrunde în tainele folclorului muzical și coregrafic, își definește programul de lucru și de studii, își cristalizează concepția despre folclor, trecând la tratarea sistematică a tuturor aspectelor lui și producând o operă științifică „de factură hasdeiană care a făcut epocă, vreo câteva lucrări ale sale stând cu cinste alături de altele similare din folcloristica europeană”.⁷

În studenție participase la campaniile echipelor studențești, conduse de ilustrul Dimitrie Gusti, care aveau scopul de a întocmi monografiile unor sate românești și de a-i forma pe studenți în munca de culegere a folclorului. În 1939, a fost inclus ca student în echipa care a făcut cercetări la Dâmbovnic. A colaborat la cele două reviste ale Institutului de Științe Sociale al României, iar acea etapă a vieții sale îi stârnea un zâmbet melancolic pentru că era conștient de importanța aceluia moment. A fost prezent și în echipa lui Anton Golopenția care i-a cercetat pe românii de la est de Bug, dar din nefericire rezultatele anchetelor au fost distruse în timpul comunismului. Ovidiu Bîrlea se apropie mult de școala lui Ovid Densusianu prin accentul pe care l-a pus pe reproducerea fidelă a textelor populare. El este continuatorul metodelor de cercetare instituite de Ovid Densusianu și de Constantin Brăiloiu, dar are o viziune proprie, originală asupra folclorului românesc, deși se poate spune, fără a exagera, că el este cel mai bun discipol al lui Constantin Brăiloiu.⁸

Culegător de folclor, remarcabil prin îndelungatele cercetări pe teren, publică: *Snoave și ghicitori* (1957), *Proverbe și zicători românești* (1966), o consistentă *Antologie a prozei populare*

⁴ apud. Ionela Carmen Banța, *Ovidiu Bîrlea, Ediție critică din fondurile documentare inedite*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția *Aula Magna*, București, 2013, p. 15.

⁵ Ion Cuceu, *Amintiri cu Ovidiu Bîrlea*, în *Discobolul*, Revistă lunară de cultură, serie nouă, Anul XI, nr. 121-122-123 (126-127-128), ian.- feb.- mart., 2008, p. 165.

⁶ *ibidem*, p. 174.

⁷ Iordan Datcu, *Ovidiu Bârlea, etnolog și prozator*, RCR Editorial, București, 2013, p. 5.

⁸ apud. prof. dr. Mirela Crâsnic, *Ovidiu Bârlea, cel mai important etnofolclorist român*, în *Perspective istorice, Revista profesorilor de istorie din România „Clio”*, Filiala Hunedoara, publicație bianuală, nr. 6/2012, https://issuu.com/apirhd/docs/perspective_istorice_nr6.

epice (vol. I-III, 1966), la care se adaugă *Petrea Făt-Frumos. Povești populare românești* (1967), urmate în 1976 de *Mica enciclopedie a poveștilor românești*. Preocuparea pentru culegerea folclorului poate fi corelată cu debutul său publicistic din ianuarie 1933, cu articolul *Colindă din județul Alba*, în numărul 26 al revistei *Satul*.⁹ Cele două lucrări de sinteză, *Istoria folcloristicii românești* (1974) și *Folclorul românesc*, (vol. I-II, 1981-1983) îl plasează pe Ovidiu Bîrlea printre personalitățile de prim rang ale domeniului. Cu o perspectivă inedită abordează estetica folclorului în lucrarea *Metoda de cercetare a folclorului* (1969) anunțând aprofundarea acestei teme în *Poetica folclorică* (1979). Relația literaturii cu folclorul reprezintă o altă temă a preocupărilor sale pe care o ilustrează în lucrarea *Poveștile lui Creangă* (1967) sau în diferite studii despre operele scriitorilor: Ion Budai-Deleanu, Ion Luca Caragiale, Octavian Goga, Mihai Eminescu, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu. Ovidiu Bîrlea a continuat operele predecesorilor săi, rămase neterminate, ca de exemplu, lucrarea lui Ion Mușlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele B.P. Hașdeu* (1970), definitivând, în sfârșit, activitatea începută de B.P. Hașdeu. A continuat apoi lucrarea profesorului său, D. Caracostea, *Problemele tipologiei folclorice* (1971). A întocmit ediția *Povești din Transilvania* (1975), pe care a prefătat-o, iar lui Nicolae Bot i-a prefătat volumul B.P. Hașdeu, „*Studii de folclor*”, apărut în 1979, în colecția *Restituiri* a Editurii Dacia. Încercând să suplinească o lacună într-un domeniu „pe nedrept văduvit”¹⁰, Ovidiu Bîrlea surprinde plăcut prin apariția cărții sale *Eseu despre dansul popular românesc* (1982).

Folcloristul dispunea de reale calități și de o capacitate intelectuală nativă ce-l recomandau ca pe un veritabil cercetător: avea o intuiție fără greș, dispunea de erudiție și de o scriitură elegantă, simplă, dar în același timp profundă, era informat despre mișcarea folcloristică europeană, citea în mai multe limbi, iar devotamentul lui față de cultura populară era sincer, simțit, nu învățat din manuale. A muncit pentru binele specialității lui, fără a aștepta recunoștința nimănui și ne-a lăsat moștenire o operă impresionantă în toate domeniile culturii populare.¹¹

Ovidiu Bîrlea a fost o perioadă scurtă, 1962-1963, conferențiar suplinitor la specialitatea folclor a Universității din Timișoara, dar trecerea pe la universitate a fost efemeră. Spera că postul va fi scos la concurs și avea de gând să aplice pentru obținerea lui, doar că, atunci când postul a fost scos la concurs, deși era cel mai competent și mai avizat, nu l-a obținut, și asta nu pentru că nu ar fi fost suficient de bine pregătit, ci pentru că acea comisie a avut alte preferințe. Din păcate, nici Universitatea din Cluj nu îl include pe acest cercetător valoros printre iluștrii săi profesori. Mai târziu, Mihai Pop și alți profesori ai universității clujene se declară nemulțumiți și oarecum deranjați când unul dintre studenți îl citează prea mult pe Ovidiu Bîrlea în teza licență. Post mortem, Ovidiu Bîrlea își va lua revanșa pentru că opera sa este valoroasă, iar dacă omul a fost contestat și marginalizat, valoarea sa astăzi nu o mai poate contesta nimeni.

În 1969 și-a dat demisia de la Institutul de Etnografie și Folclor din București, demisie însoțită de un memoriu la care n-a primit niciodată un răspuns din partea Prezidiului Academiei. Se autoexila în plină putere creatoare, la 50 de ani, gest greu de înțeles. El s-a retras în locuința sa modestă de pe strada Sfinții Apostoli, iar apoi în garsoniera primită în urma demolărilor începute în 1977 și se dedică scrisului. Scrie, carte după carte, acumulând, spre final, impunătoarea sa operă științifică. Din 1969, când a plecat de la Institutul din București și până la moartea sa, survenită în 1990, Ovidiu Bîrlea trăiește doar de pe urma scrisului, fără nicio pensie sau ajutor de stat, fără a avea nici măcar posibilitatea de a se împrumuta de la Fondul Literar al Uniunii Scriitorilor, căci i s-a refuzat admiterea ca membru al acestei asociații de breaslă.¹²

Uneori se resimțea datorită programului intens de muncă și tânjea după o vacanță, ca să se recreeze și să-și încarce bateriile, după cum avea să se destăinuie într-o scrisoare adresată unui discipol: „Eu mă urnesc cu lucrarea mereu înainte, deși a cam început să mai scârțâie roțile, semn

⁹ *ibidem*, p. 15.

¹⁰ *ibidem*, p.127.

¹¹ *apud.* prof. dr. Mirela Crâșnic, *Ovidiu Bârlea, cel mai important etnofolclorist român*, în *Perspective istorice, Revista profesorilor de istorie din România „Clio”*, Filiala Hunedoara, publicație bianuală, nr. 6/2012, https://issuu.com/apirhd/docs/perspective_istorice_nr6.

¹² *idem*.

că trebuie să-mi iau valea pe unde e liniște și aer curat”.¹³ Venea acasă, la Mogoș, în preajma Sânzienelor și timp de o lună uita de toate îndeletnicirile sale cărturărești și se relaxa printre țărani din sat și discutând cu rudeniile. Îi plăcea să admire peisajele, să-și odihnească privirea pe coaja albă și netedă a mesteacănului, unul din arborii săi preferați, dar mai ales să stea de vorbă cu oamenii simplii din sat. Va continua să revină la Mogoș și după moartea mamei și a fratelui Vasile.

Despre talentul de prozator al lui Ovidiu Bîrlea, evident în povestiri și romane, s-a scris, pe nedrept, destul de puțin. A publicat în timpul vieții doar volumul de schițe și povestiri *Urme pe piatră* (1974) și romanul *Șteampuri fără apă* (1979); postum i-au mai apărut două romane: *Drumul de pe urmă* (1999) și *Se face ziuă. Romanul anului 1848* (2001). Ca prozator a fost apreciat de Marin Preda, Laurențiu Ulici, Ion Taloș ș.a., remarcându-se caracterul documentar și etnografic (scriitorul se întâlnește în aceste pagini cu folcloristul), talentul de portretist și excelența cunoaștere a graiului din Țara Moșilor. S-a vorbit de înrudirea stilistică și de atmosferă literară cu Ion Agârbiceanu și Pavel Dan, la care s-ar putea adăuga și un înaintaș al său din aceeași zonă geografică, Alexandru Ciura, cu povestirile sale din viața băieșilor din Munții Apuseni.¹⁴ Talentul său literar se manifestă și în paginile memorialistice din *Efigii* (1987), cu remarcabile portrete ale unor scriitori și folcloriști pe care i-a prețuit statornic: Nicolae Iorga, D. Caracostea, Constantin Brăiloiu, Ion Chinezu, Lucian Blaga etc.

În mod cert, dominantă activității lui Ovidiu Bîrlea este cea de folclorist cu multiple preocupări științifice, însă, așa cum se întâmplă și în cazul altor scriitori, laturile complementare ale îndeletnicirilor sale au fost adesea obnubilate. Romanul *Șteampuri fără apă*, publicat în anul 1979, la Editura Cartea Românească, este prima operă ficțională de mare întindere a meticulosului om de știință, prin care dovedește încă o dată, aleasa cultură populară și remarcabilele sale valențe creatoare de lumi arhaice, originale, purtătoare ale unor valori milenare. Pentru autor, literatura beletristică este o formă de manifestare artistică prin care dezvăluie, diferitelor categorii de cititori și cercetători, acea personalitate puternică și complexă care dăruise folcloristicii românești mii de pagini de studii teoretice și îmbogățise patrimoniul arhivei multimedia de folclor cu documente exemplare; romanele sale, amintirile, portretele creionate dezvăluie alte fațete ale căutărilor sale și ilustrează o înțelegere a culturii populare românești în tot ce are aceasta mai profund și mai expresiv.¹⁵

Încă de la primul nivel de lectură, romanul se prezintă ca o monografie a satului din Munții Apuseni, actualizând o lume patriarhală cu elemente autohtone, lumea arhaică a minerilor sau a „băieșilor”, care își câștigau existența prin exploatarea rudimentară, tradițională a aurului, utilizând aceleași mine sau „băi” și aceleași metode de pe vremea romanilor. În mod particular, autorul folosește drept sursă de inspirație un eveniment real, o revoltă a localnicilor mineri împotriva unei firme străine care voia să exploateze aurul, eveniment petrecut în anul 1886, în comuna Bucium. O companie franceză concesionase mina, denumită local, „Baia Domnilor”. Acțiunea minerilor a fost înăbușită de autoritățile maghiare, care i-au condamnat la ani grei de închisoare. Acțiunea romanului este plasată în satul de origine al mamei sale, căreia îi și dedică romanul: „În amintirea mamei mele, Maria, născută Costinaș”¹⁶, căsătorită ulterior cu șpilărul din Mogoș Mămăligani. Legătura afectivă foarte puternică dintre scriitor și mama sa este exprimată într-o scrisoare adresată nepoatei Doina Blaga, în care îi relatează circumstanțele dureroase ale sfârșitului mamei sale, sfârșit la care a asistat neputincios: „Îți închipui că m-am pomenit urlând prin casă – eram singur cu ea, tocmai în ajun terminasem de transcris *Pe Valea N.[igârlesii]* - dar a trebuit să ne obișnuim că am rămas singuri. ... I-am dedicat ei *Pe Valea N.[igârlesii]*, poate postum va avea și această mulțumire.”¹⁷

¹³ Virgil Florea, *Amintiri despre Ovidiu Bîrlea* în *Discobolul*, nr. 121, 122, 123, ianuarie, februarie, martie, 2008, p. 161.

¹⁴ Ion Buzași, *O monografie necesară*, în *România literară*, Revistă editată de Uniunea Scriitorilor din România, nr. 43, 2013.

¹⁵ Sabina Ispas, *Verșul Buciumanilor*, în *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, serie nouă, tomul 25, București, Editura Academiei Române, 2014, p. 237.

¹⁶ Ovidiu Bîrlea, *Șteampuri fără apă*, București, Editura Cartea Românească, 1979.

¹⁷ *Corespondență Ovidiu Bîrlea-Doina Blaga*, ediție îngrijită și adnotată de Andreea Buzaș, prefață de Ilie Moise, Alba Iulia, Editura Centrului de Cultură „Augustin Bena”, 2017, p. 144.

Ovidiu Bîrlea este și un epistolier pasionat, dar din păcate ni s-au păstrat puține scrisori trimise, cele mai multe pagini din epistolarul său fiind scrisori primite, adresate lui Ovidiu Bîrlea de alte personalități ale folcloristicii și culturii românești: Petre Caraman, Ion Mușlea, Adrian Marino, George Meniuc, Ion Taloș, Nicolae Bot, Ștefan Manciulea, Adrian Fochi ș.a., acestea se află la biblioteca Facultății de Teologie Greco-Catolică din Blaj. Dintre ele, importante sunt scrisorile de la fratele său, Monseniorul Octavian Bîrlea, stabilit în Germania, personalitate de seamă a Bisericii Greco-Catolice din România, veritabil mentor al fratelui său mai tânăr, cu îndrumări pertinente în cercetarea folcloristicii, prin semnalarea și expedierea unor studii apărute în Occident. Scrisorile familiale se caracterizează prin adresări afective și printr-un stil mai relaxat, adeseori presărat cu glume sau ușoare ironii. Nu este un dialog epistolar propriu-zis între frații, Octavian-Ovidiu, pentru că avem numai scrisorile Monseniorului Octavian Bîrlea către Ovidiu, dar ele constituie însă un prețios document, atât sub raport biografic, cât și sufletesc. Corespondența se întinde pe durata unei jumătăți de secol – între 20 sept. 1939 și 30 sept. 1988 – cu o pauză epistolară între 1949-1969, din motive pe care cititorul le poate bănuși, scrisori care conturează un traseu biografic, o afecțiune fraternală și încredere în împlinirea unei vocații cărturărești.¹⁸

Recent apărut este volumul care conține corespondența dintre Ovidiu Bîrlea și nepoata sa, Doina Blaga¹⁹, volum care întregește portretul omului de o sensibilitate deosebită, croit după un alt tipar decât cel cu care ne-au obișnuit majoritatea oamenilor de cultură de talia sa: ferm, dar cald în relația cu cei apropiați, ușor distant, dar plin de umor. Din scrisorile pentru nepoata sa, se poate desprinde construcția sa morală: perseverența, dorința de bine și adevăr, generozitatea sa, dar și intransigența față de stările de fapt, de gesturile reprobabile ale unor persoane sau personalități, conturând imaginea unui om inteligent, un profesionist fără rabat, cu numeroase aspirații și de o corectitudine exemplară.²⁰

În final, îl citez pe Ilie Moise care îl denumește pe Ovidiu Bîrlea, utilizând o celebră sintagmă a lui Constantin Noica, „omul total al folcloristicii românești”, apreciind că „imaginea acestui eminent cercetător al culturii orale și profund observator al lumii noastre rurale este conturată, încă, din frânturi de amintiri”,²¹ iar nepoata sa, Doina Blaga, afirmă că „firea lui dificilă l-a îndepărtat de unii confrăți de breaslă, fără ca aceștia să-i conteste valoarea operei”, susținând că posterității îi revine datoria de a-i recunoaște locul cuvenit datorită operei sale, în Pantheonul culturii românești.²²

BIBLIOGRAPHY

1. Banța, Ionela Carmen, *Ovidiu Bîrlea, Ediție critică din fondurile documentare inedite*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția *Aula Magna*, 2013
2. Bîrlea, Ovidiu, *Efigii*, București, Editura Cartea Românească, 1987
3. Bîrlea, Ovidiu, *Șteampuri fără apă*, București, Editura Cartea Românească, 1979
4. Buzăși, Ion, *Folcloristul Ovidiu Bîrlea într-o corespondență familială*, în *Viața Românească*, Revistă editată de Uniunea Scriitorilor din România, nr. 11-12
5. Buzăși, Ion, *O monografie necesară*, în *România literară*, Revistă editată de Uniunea Scriitorilor din România, nr. 43, 2013
6. *Corespondență Ovidiu Bîrlea-Doina Blaga*, ediție îngrijită și adnotată de Andreea Buzăș, prefață de Ilie Moise, Alba Iulia, Editura *Centrul de Cultură „Augustin Bena”*, 2017

¹⁸ Ion Buzăși, *Folcloristul Ovidiu Bîrlea într-o corespondență familială*, în *Viața Românească*, Revistă editată de Uniunea Scriitorilor din România, nr. 11-12, 2013.

¹⁹ *Corespondență Ovidiu Bîrlea-Doina Blaga*, ediție îngrijită și adnotată de Andreea Buzăș, prefață de Ilie Moise, Alba Iulia, Editura *Centrul de Cultură „Augustin Bena”*, 2017.

²⁰ *apud*. Ilie Moise, *Prefață, Corespondență Ovidiu Bîrlea-Doina Blaga*, ediție îngrijită și adnotată de Andreea Buzăș, prefață de Ilie Moise, Alba Iulia, Editura *Centrul de Cultură „Augustin Bena”*, 2017, p. 8.

²¹ Ilie Moise, *Omul total al folcloristicii românești*, în *Discobolul*, Revistă lunară de cultură, serie nouă, Anul XI, nr. 121-122-123 (126-127-128), ian.- feb.- mart., 2008, p. 195.

²² *ibidem*, p. 251.

7. Crâsnic, Mirela, *Ovidiu Bârlea, cel mai important etnofolclorist român*, în *Perspective istorice, Revista profesorilor de istorie din România „Clio”*, Filiala Hunedoara, publicație bianuală, nr. 6/2012, https://issuu.com/apirhd/docs/perspective_istorice_nr6.
8. Cuceu, Ion, *Amintiri cu Ovidiu Bârlea*, în *Discobolul*, Revistă lunară de cultură, serie nouă, Anul XI, nr. 121-122-123 (126-127-128), ian.- feb.- mart., 2008
9. Datcu, Iordan, *Ovidiu Bârlea, etnolog și prozator*, București, RCR Editorial, 2013
10. Florea, Virgil, *Amintiri despre Ovidiu Bârlea* în *Discobolul*, nr. 121, 122, 123, ianuarie, februarie, martie, 2008
11. Moise, Ilie, *Omul total al folcloristicii românești*, în *Discobolul*, Revistă lunară de cultură, serie nouă, Anul XI, nr. 121-122-123 (126-127-128), ian.- feb.- mart., 2008
12. Ispas, Sabina, *Verșul Buciumanilor*, în *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, serie nouă, tomul 25, Editura Academiei Române, București, 2014